

ner, men der findes især langs Bjærgenes Fod store frugtbare Oaser, der vandes fra Floder, som næres af Snefald og Gletsjere. Uden disse sidste vilde Landet være komplet Ørken, da der ofte ikke falder en Draabe Regn i 9 Maanedes af Aaret, i hvilke en brændende Sol straalere over det gulgraa Jordsmon paa Sletterne og det graabrune i de øde, vilde Bjærg. Mange af Oaserne er vigtige gamle Handelsbyer, saaledes Kaschgar, Jarkend, Khotan etc; hvorover Handelskaravanerne fra Kina til Indre-Asien fra Oldtiden har haft deres faste Rute.

Fra Arilds Tid har Bomulds- og Silkeavl staaet paa et højt Standpunkt i disse Egne, ligesom en speciel Industri i ciselerede Kobbersager: Kander, Skaale osv. med indisk-persisk Tilsnit, og forskellige Sager af Nefrit er meget bekendte. Ogsaa Guldvarerne fra Khotan har gammelt Berømmelse. Landet er kemisk rent for Jærnbaner og i det hele for moderne Samfærdelsesmidler. Hvor der er fast Bund paa Sletterne, altsaa udenfor Sandørkenerne, kan Okse- og Muldyrkærrer komme frem, ellers maa Rejserne foregaa med Kamel- eller Hestekaravaner, der møjsommeligt kæmper sig frem igennem vandløse og vegetationsløse Egne fra Oase til Oase udsat for Sand- og Støvstorme, og de Ubehageligheder, som de ekstreme kontinentale Forhold altid i klimatisk Henseende fører med sig. Landet har haft en interessant Historie, der kan føres tilbage til 2698 Aar før Chr. Juetschifolkets, Hunners og Ujgurers Historie og deres Kampe er udspillet i disse Egne, ligesom Buddhisme, Manikæisme, Kristendom og Islam har vekslet med hverandre i Tidernes Løb. Kristendommen har endog i det 8. Aarh. været saa stærk, at der fandtes Biskopper i Byerne Hami og Kaschgar. Sikre historiske Oplysninger herom finder vi i den nestorianske Kirkes Historie, men det menes endog, at Kristendommen allerede var indført hertil fra Indien før Nestorius i 428 blev Patriark i Konstantinopel. Herom findes i Værket et Afsnit med en udmærket Oversigt. Forøvrigt gives i særskilte Kapitler værdifulde Bidrag til Kendskabet om Landets Agerbrug, Industri, sociale Forhold, Sæder og Skikke, der trods Ensartetheden indenfor Islam dog altid har hvert enkelt islamisk Lands særlige Tilsnit eller Paahæng fra ældre Tider. Moralen synes at staa endnu lavere end i de vestlige muhammedanske Lande. Om Ægteskaber i stabil Forstand kan man egentlig slet ikke tale. Hygiejnen staaer meget lavt, og Overtroen spiller en uhyre stor Rolle. Kineserne gifter sig gerne med muham-

medanske Kvinder, og den kinesiske Administration skildres trods dens Mangler dog som ganske human og velvillig. Kineserne udviser ikke faa Barmhærtighedsgærninger mod de i Fatalisme hensunkne overtroiske Indfødte, der baade aandeligt og økonomisk lider meget under den islamiske Gejstlighedens Tryk. Særlig er den i islamiske Lande kendte Vakf- eller Vakuf-Institution meget hindrende for det økonomiske Liv. Man forøvrigt finder næsten alle Forhold i videste geografisk Forstand Omtale i kortere eller længere Afsnit. Værket er skrevet paa en let læselig og underholdende Maade og forsynet med en Mængde udmærkede Illustrationer. Skønt ikke absolut nødvendigt, kunde et lille Oversigtskort have været ønskeligt, da maaske ikke alle de Læsere, for hvem Værket er tilgængeligt, er i Besiddelse af et saadant.

Ole Olufsen.

Praktik ved Undervisningen i Naturhistorie og Geografi for Seminarier og unge Lærere af Alb. Stockmarr, København 1917, 56 S.

I den Vrimmel af Bøger, Tidsskrifter og mere eller mindre paagaende Krigslitteratur, der mellem Aar og Dag melder sig til Udfyldning af et læsende Menneskes ofte knapt tilmaalte Fritid, vil ovennævnte lille Bog let staa Fare for at forsvinde, tilmed da Navnet »Praktik« hos de fleste uvilkaarlig vækker Mindet om kedelige Metoder og Regler, for hvis Udøvelse de engang selv har været Genstand. Og dog vilde dette være meget beklageligt, thi en varmere og mere almenmenneskelig skreven Opsats om Naturhistoriens og Geografiens Pædagogik skal man længe lede efter. Det er sandt, at ogsaa den indeholder baade Metoder og Regler, men disse Metoder er ikke kedelige, abstrakte Overvejelser af en Stuelærd, de er hentede lige ud af selve Livets Praktik, og de er saa alsidigt set, fremsatte med saadant et Lune og krydret med saa mange fornøjelige Træk, at man slipper Bogen i samme gode Stemning, som naar man forlader aandfulde, fornøjelige Meeneskers Selskab. Karakteristisk for hele Bogens Aand er de tre Grundbetingelser, Forfatteren opstiller for enhver, der vil være Lærer: »Uden Kærlighed til Børn, ingen god Lærer«, »uden Kærlighed til Naturen, ingen Mulighed for at kunne undervise i Naturfag«, »uden fornødne Kundskaber i Fagene, ikke alene en Letsindighed, men tillige en Forbrydelse at optræde som Lærer i disse

Fag.« Og idet jeg lader de to første af disse Grundkrav hvile, vil jeg gerne med et Par Ord dvæle ved det sidste som det, der formentlig har størst Interesse for Læserne af et geografisk Fagblad. »Kundskab i Fagene«, altsaa her i Geografi, kræver Forfatteren af Lærerne, og ud fra den sikkert ikke helt urigtige Slutning, at der paa dette Omraade er handlet ilde med grumme mange Mennesker, belærer han os først indtrængende om, »hvad Geografi er,« hvad der er dens egentlige Kærne, og hvad blot Skal. Navne og Tal, der altid møder os i Geografien, og hvorved mange bliver staaende, er som Mursten i et Hus, de skal være solide, men er ikke Huset. Selv Højdeforhold, Vandløb, Klima, Planteliv, Næringsveje etc. er ikke i og for sig Geografi, men kun Elementer i Geografien. De er som Stuer og Rum i Huset. Først gennem deres Samspil, i deres fremmende eller hæmmende Vekselvirkning træder den virkelige Geografi os i Møde. Derfor er Geografi ikke blot Kundskaber, men Forstaaelse baseret paa Kundskaber. Det har intet med Geografi at gøre, at der 1632 stod et Slag ved Lützen, eller at der i 1648 sluttedes en Fred i Osnabrück og Münster. Men det er Geografi at forstaa de naturlige og menneskelige Betingelser, der har bidraget til at skabe Byer som Hamburg, London, New-York eller Statsamfund som det schweiziske og amerikanske, eller Riger som det kinesiske, britiske, for ikke at tale om det russiske baade i dets Opgang og Henfald. Men over for saadanne Opgaver staar hverken en Elevs »Udenadslæren« eller en Lærers »Høren« til. Her kræves et Samarbejde, hvor Læreren er i Stedet for Hører, Eleven Medarbejder. Her melder ogsaa andre Hjælpebidler sig, Billeder f. Eks., og navnlig Kortet, der i den forstaaende Lærers Haand fra Streger og Farver, Navne og Tal bliver som en stor Afspejling af alle et Landomraade individuelle Egenskaber. »Geografi er ikke en Kunst paa Kortet«, siger Hører-Adjunkten i Kiellands Romaner. Hos Storkmarr er det netop en af Geografiens Hovedopgaver at lære Børnene »at læse ud af Landkortet«. Og hermed være denne lille Bog paa det bedste anbefalet til alle Geografisk Tidsskrifts Læsere. *C. C. Christensen.*

Danmarks Statistik: Statistisk Aarbog 1917; København 1917.

Nærværende 22. Aargang af Danmarks statistiske Aarbog fremtræder i væsentlig samme Skik-

kelse som de nærmest foregaaende Aargange, og vil naturligvis ved sit rige Indhold være en uundværlig Haandbog for Sociologer og Erhvervsgeografer. Men ogsaa Ikke-Statistikere kan i den finde Svar paa mange i det daglige Liv forekommende Spørgsmaal.

En Sag, der saaledes for Tiden optager alle, er jo Ernæringsspørgsmaalet, og det kan derfor have sin Interesse at sammenligne de officielle Opgivelser om det nuværende Høstudbytte med Høsten i de nærmest foregaaende Aar.

Af de tre Brødkornsorter Hvede, Rug og Byg høstedes tilsammen:

i 1917: 7,4

i 1916: 9,9

i 1915: 11,9

Og for alle tre Sorter under eet var Gennemsnitsudbyttet i Tønder Korn pr. Tønde Land:

i 1917: 9,2 Millioner Tønder

i 1916: 11,2 » »

i 1915: 13,1 » »

Fremdeles var det samlede Udbytte af Havre og Blandsæd:

i 1917: 11,4 Millioner Tønder

i 1916: 15,2 » »

i 1915: 15,5 » »

og Høstudbyttet i Tdr. Korn pr. Td. Land var gennemsnitlig: 10,5—13,7—14,4.

Disse Tal danner jo en ganske tydelig Illustration af vore nuværende Ernæringsvanskeligheder. Meget iøjnefaldende er ogsaa Nedgangen i Landets Svinebestand.

Den 15. Juli 1914 havde vi ialt:

2,5 Mill. Stkr. Svin

men 12. Juli 1917 kun:

1,65 Mill. Stkr. Svin.

For dog ogsaa at nævne noget glædeligt, skal anføres en Sammenligning af Saltvandsfiskeriernes Udbytte i 1916 med Udbyttet i de nærmest foregaaende Aar.

Indtægten var nemlig:

i 1916: 57,8 Millioner Kroner

i 1915: 26,5 » »

i 1914: 17,3 » »

i 1912: 16,7 » »

altsaa navnlig i 1916 en kolossal Stigning. En stærkt medvirkende Aarsag hertil var aabenbart Udbyttet af Sildefiskeriet; i 1912 indbragte Silde- og Makrelfiskeriet tilsammen kun 2,86 Mill. Kr., i 1916 derimod ca. 15 Mill.

Johan Gehrke.